

DÖRDÜNCÜ DAİRE

KURNAZ VE DİĞERLERİ – TÜRKİYE

(Başvuru no. 36672/97)

KARAR

STRAZBURG

24 Temmuz 2007

*Bu karar AİHS'nin 44 § 2. maddesi uyarınca kesinlik kazanacaktır.
Ancak, şekle ilişkin değişiklik yapılabilir.*

USUL

Dava, İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler Sözleşmesi'nin ("Sözleşme") eski 25. maddesi uyarınca, Türkiye Cumhuriyeti aleyhine, bir Türk vatandaşı olan Mehmet Kurnaz tarafından, 10 Mayıs 1997 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na ("Komisyon") yapılan başvurudan (no. 36672/97) kaynaklanmaktadır.

OLAYLAR

DAVA OLAYLARI

Başvuru ilk olarak 1956 doğumlu olup Antalya'da yaşayan Mehmet Kurnaz tarafından yapılmıştır. 22 Aralık 1997 tarihindeki vefatını takiben ebeveynleri, kız kardeşi ve erkek kardeşleri (bundan böyle "başvuranlar") 30 Haziran 1998 tarihinde başvuruyu takip etme isteklerini ifade etmişlerdir. Başvuranlar sırasıyla 1927, 1929, 1954, 1950 ve 1958 doğumlu olup Antalya'da yaşamaktadır.

A. Giriş

İhtilaftaki olaylar sırasında Mehmet Kurnaz Birleşik Sosyalist Partisi üyesiydi. Başvuranlar, Kurnaz'ın önceki polis nezareti dönemlerinde maruz kaldığı kötü muamele nedeniyle sağlık durumunun kötü olduğunu iddia etmiştir.

22 Mayıs – 19 Haziran 1986 tarihleri arasında Mehmet Kurnaz sol bacağındaki ağrı nedeniyle Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'nde (bundan böyle "Ege Hastanesi") tedavi görmüştür. Doktorlar, sol bacadaki popliteal arterde tıkanma olduğunu ve bunun bacağına uygulanan bir baskı nedeniyle meydana gelmiş olabileceğini kaydetmiştir.

12 Şubat 1987 tarihinde Mehmet Kurnaz'a Buerger hastalığı teşhisi konulmuş, 16 Şubat 1987 tarihinde Ege Hastanesi'nde femorotibial posterior bypass ameliyatı yapılmıştır.

21 Ağustos 1995 tarihinde Mehmet Kurnaz Türkiye İnsan Hakları Derneği İzmir şubesine tedavi için başvurmuştur. Hakkında hazırlanan tıbbi raporda Kurnaz'ın Leriche sendromu, kronik renal yetmezlik ve hipertansif kalp hastalığı bulunduğu belirtilmiştir. Tercihen bir hastanede derhal tıbbi tedaviye başlanması ve strese uzak ve sakin bir ortamda kalması tavsiye edilmiştir. Aynı raporda Mehmet Kurnaz'ın 1973–1982 yılları arasında geçirdiği altı tutukluluk döneminde çeşitli kötü muamelelere maruz kaldığını söylediği belirtilmiştir. Mehmet Kurnaz'ın tıbbi geçmişine ilişkin olarak popliteal arterde tromboz geçirdiği ve bunun sonucunda 1985 ve 1986'da bypass ameliyatları olduğu kaydedilmiştir. 1994 yılında Kurnaz'a kronik renal yetmezlik teşhisi konulmuştur. Aynı zamanda yirmi yıl boyunca günde bir paket sigara içtiğine değinilmiştir.

B. Buca cezaevindeki olay ve olayı çevreleyen koşullar hakkında yetkililerin yürüttüğü soruşturma

1 Eylül 1995 tarihinde Mehmet Kurnaz gözaltına alınmıştır. Aynı tarihte tıbbi muayene için Antalya Adli Tıp Kurumu'na getirilmiştir. Doktor başvuranın vücudunda fiziksel olarak kötü muamele işareti bulunmadığını kaydetmiştir.

Başvuran 11 Eylül 1995 tarihinde Buca Cezaevine nakledilmiş, 21 Eylül 1995 tarihinde bir isyan sırasında başına aldığı darbe sonucunda yaralanmış ve tedavi için hastaneye yatırılmıştır. Başvuranlar cezaevi görevlileri ve jandarmalar tarafından bilerek saldırıya uğradığını iddia etmektedir. Hükümet bunu reddetmektedir.

Aynı tarihte saat 16.25 sıralarında Mehmet Kurnaz, İzmir Atatürk Devlet Hastanesi'ne kaldırılmıştır. Aynı tarihte hazırlanan geçici tıbbi rapora göre yüzde travma, ekimoz ve ödem ve özellikle sol frontal lobda 4 cm, sol parietal lobda ise 5 cm'lik kesi tespit edilmiştir.

Mehmet Kurnaz 25 Ekim 1995 tarihinde kadar hastanede kalmıştır. Başvuranlar bu süre boyunca yatağına zincirlendiğini iddia etmişlerdir.

İzmir Savcılığı'ndan üç savcı (bundan böyle "savcılar") tarafından yapılan soruşturmaya göre olaylar şöyle cereyan etmiştir: DHKP/C (Türkiye Halkın Kurtuluşu Partisi/Cephesi) adlı yasadışı silahlı örgüte mensup olmak ya da bu örgüte yardım ve yataklık etmekle suçlanan tutuklular 6 no'lu koğuşta birlikte tutuluyordu. Birtakım talepleri olmuş, bunlar karşılanmayınca cezaevi görevlileri tarafından sayılmayı reddetmişlerdir. Uyarılara rağmen çağrıya uymamaları sonucunda jandarmalara 6 no'lu koğuşa güç kullanarak girmeleri talimatı verilmiştir. Tutuklular çelik kapının önüne metal dolapları yığmış, jandarmalar koğuşa girebilmek için kaynak makinesi kullanmak zorunda kalmıştır. Jandarmalar, içeri girdiğinde camları kıran ve yangın çıkaran tutukluları etkisiz hale getirmek için göz yaşartıcı gaz, sis bombası ve basınçlı su kullanmışlardır. Tutuklular jandarmalara metal kapı kollarıyla saldırmıştır. Müdahale sırasında on beş jandarma keskin cisim ile çeşitli derecelerde yaralanmıştır. Mehmet Kurnaz'ın da dahil olduğu kırk tutuklu çeşitli şekilde yaralanmış ve sonrasında üçü ölmüştür.

12 Ekim 1995 tarihinde savcılar delil bulunmayışı nedeniyle cezaevi görevlilerinin yargılanmamasına karar vermiştir. Özellikle, koğuşa sadece jandarmaların girip güç kullandığının sabit olduğu ve cezaevi görevlilerinin isyana müdahale ettiği veya tutuklulara kötü muamele ettiğini gösterecek kanıt bulunmadığını ifade etmişlerdir. Jandarmalara ilişkin olarak savcılar madde bakımından yetkisizlik kararı vermişler ve soruşturma dosyasını İzmir Valiliği'ne göndermişlerdir.

Aynı tarihte savcılar, Mehmet Kurnaz dahil tutukluları isyan çıkarmakla suçlayan ortak bir iddianame sunmuşlardır. Suçlamalar TCK'nın 304. maddesine dayanmaktadır. İddianame, dava dosyasında bulunmayan fotoğraflar ve tutuklu ifadeleri gibi birtakım belgelere atıfta bulunmaktadır.

Bu arada, belirtilmeyen bir tarihte başvuran hakkında İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde kovuşturma başlatılmış, başvuran yasadışı örgüte üyelikle suçlanmıştır. 25 Ekim 1995 tarihinde yapılan bir duruşmada Mehmet Kurnaz, ayakta duramaması ve yürüyememesi nedeniyle DGM'ye jandarmalar yardımıyla getirilmiştir. Mahkeme tutuksuz yargılama talimatı vermiştir.

Tahliye edilmesiyle birlikte Mehmet Kurnaz muayeneden geçmiş, doktor vücudunda çeşitli şekil ve büyüklükte renkli lezyonlar ve yaralar tespit etmiştir. Doktor aynı zamanda Kurnaz'ın sorulara cevap veremediğini ve yüzünün şişmiş olduğunu kaydetmiştir. Bu bulguların daktilo ile yazılmış olduğu ve ilgili doktorun imzasını taşımadığı belirtilmelidir.

10 Kasım 1995 tarihinde Kurnaz'ın avukatları mahkemeye bir dilekçe vererek Buca cezaevinde aldığı yoğun yaralanmalar nedeniyle şikâyetçi olmuştur.

2 Ağustos 1996 tarihinde İzmir Savcılığı Savcısı aynı olayla ilgili olarak cezaevi görevlileri hakkında takipsizlik kararı bulunduğu ve jandarmalar hakkındaki dava dosyasının İzmir Valiliği'nde olduğu gerekçesiyle Mehmet Kurnaz'ın iddialarının soruşturulmamasına karar vermiştir. Kurnaz'ın bu karara itirazı 31 Ekim 1996 tarihinde İzmir Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Ret kararı kendisine 14 Kasım 1996 tarihinde tebliğ edilmiştir.

C. Müteakip olaylar

Akdeniz Üniversitesi Hastanesi'nden (bundan böyle "Akdeniz hastanesi") Dr. Aktekin'in 22 Ocak 1996 tarihinde hazırladığı gözlem kâğıdına göre Mehmet Kurnaz'ın şikâyeti bacaklarında his kaybı ve yürümekte güçlüttür. Kurnaz'ın hafıza kaybı çektiği ve CAT taraması sonuçlarının sol temporal lobda enflamasyona işaret ettiğini belirtmiştir. Bu bulguların geçirdiği kafa yaralanmasının sonucu olduğunu değerlendirmiştir.

24 Ocak 1996 tarihinde Antalya Ağır Ceza Mahkemesi, Adli Tıp Kurumu'nun Mehmet Kurnaz'ın mahkemede ifade verip veremeyeceğini değerlendirmesini vekâleten talep etmiştir. Adli Tıp Kurumu, başvuran ile ilgili olarak Akdeniz hastanesinde hazırlanan raporlara dayanarak tedavisinin tamamlanmasına kadar Mehmet Kurnaz'ın sağlık durumunun ifade vermesini mümkün kılmadığını belirtmiştir.

29 Şubat – 7 Mart 1996 tarihleri arasında Mehmet Kurnaz kronik renal yetmezliği ve hipertansiyonunun izlenmesi için Akdeniz hastanesine yatırılmıştır.

16 – 26 Nisan 1996 tarihleri arasında Mehmet Kurnaz, hemodiyaliz tedavisi alabilmesi için AV fistül (hemodiyaliz için vasküler geçiş) uygulanması amacıyla Akdeniz hastanesine yatırılmıştır.

2 Mayıs 1996 tarihinde Mehmet Kurnaz haftada iki defa hemodiyaliz tedavisi görmeye başlamış, 6 – 11 Haziran 1996 tarihleri arasında AV fistülü nedeniyle subklavyan damarda enfeksiyon gerekçesiyle Akdeniz hastanesine yatırılmıştır.

22 Ekim 1996 tarihinde İzmir DGM Mehmet Kurnaz'ı atılı suçlardan beraat ettirmiştir.

Akdeniz hastanesinin 4 Şubat 1997 tarihli raporuna göre Mehmet Kurnaz'ın yaygın hiperplastik arteriosklerozu, ciddi aort iliak arterioskleroz ve obstrüksiyonu, aynı zamanda beyinde yaygın atrofi ve hasar bulunmaktaydı. Bu nedenle renal transplantasyon mümkün değildi.

22 Aralık 1997 tarihinde Mehmet Kurnaz renal yetmezlik nedeniyle ölmüştür.

Şartla Salıverme, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair 4616 sayılı Kanun uyarınca tutuklular hakkındaki cezai işlemler 25 Aralık 2000 tarihinde durdurulmuştur.

HUKUK

I. AİHS’NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, sağlık durumunun Buca cezaevinde maruz kaldığı kötü muamelenin ardından ciddi bir şekilde bozulduğunu düşünmeleri nedeniyle Mehmet Kurnaz’ın ölümünden Devleti sorumlu tutmuşlardır. AİHS’nin ilgili kısmı aşağıda verilen 2. maddesine atıfta bulunmuşlardır:

“Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır.”

Hükümet başvuruların görüşüne karşı çıkmıştır. Dava dosyasında yer alan tıbbi raporlara dayanarak Mehmet Kurnaz’ın şikâyet konusu olaylardan iki yıl sonra, cezaevi isyanı sırasında aldığı yaralanmalarla ilgisi olmayan bir nedenle öldüğünü savunmuştur.

Başvuranlar Mehmet Kurnaz’ın ölümünün cezaevinde maruz kaldığı kötü muameleden kaynaklanan karmaşık süreç ve serbest bırakılmasıyla birlikte almak zorunda kaldığı uzun tedavilerin sonucu olduğunu savunmuştur. Cezaevi yetkilileri tarafından yaşamına kasten saldırıda bulunulduğu ve geldiği ilk gün meydana gelen bir isyana katılmış olmasının mümkün olmadığı konusunda ısrar etmişlerdir. Yetkililerin tutuklulara saldırısının ardından Mehmet Kurnaz’ın cezaevinde ölüme terk edildiğini iddia etmişlerdir. Başvuranlar Mehmet Kurnaz’ın hüküm giymemiş olmasına karşın kanunsuzca toplanmış cezai siciline dayanarak sürekli tutuklu bulundurulmuş olmasından şikâyetçi olmuşlardır. Kurnaz’ın cezaevinde kötü muameleye tâbi tutulduğunu, jandarmalarca metal bir aletle kafasına vurulduğunu ve hastanedeki tedavisi sırasında yatağa bağlandığını iddia etmişlerdir. Başvuranlar, serbest bırakıldıktan sonra Mehmet Kurnaz’ın hayatının sonuna kadar hemodiyaliz tedavisi görmesi gerektiğine işaret etmişlerdir. Kurnaz’ın salıverildikten sonra çekildiğini iddia ettikleri fotoğraflarını sunmuşlardır.

Mahkeme, 2. madde ile ilgili olarak kararlarında ortay koyduğu temel ilkeleri hatırlatır (bkz. özellikle *McCann ve Diğerleri – İngiltere*, A Serisi no. 324, *Salman – Türkiye* [BD], no. 21986/93, *Kılıç – Türkiye*, no. 22492/93 ve *Velikova – Bulgaristan*, no. 41488/98). Mahkeme somut davayı bu ilkeler ışığında inceleyecektir.

Delillerin değerlendirilmesinde Mahkeme “makul şüphenin ötesinde” kanıt standardını benimser (bkz. *Orhan – Türkiye*, no. 25656/94). Bu tür bir kanıt, yeterli derecede güçlü, açık ve uygun neticeler veya reddedilmemiş benzer maddi karinelerin birarada yer almasından kaynaklanabilir (bkz. diğer birçokları yanında *Şimşek ve Diğerleri – Türkiye*, no. 35072/97 ve 37194/97).

Bununla birlikte Mahkeme Devlet görevlileri tarafından işlenip ölümle sonuçlanmayan fiziksel kötü muamelenin sadece istisnai durumlarda AİHS’nin 2. maddesinin ihlalini ortaya çıkarabileceği kanaatinde (bkz. *İlhan – Türkiye* [BD], no. 22277/93).

Somut davada Mehmet Kurnaz’ın ölüm nedenine dair taraflar arasında ihtilaf bulunmamaktadır. Ancak ihtilafta olan 22 Aralık 1997 tarihinde renal yetmezlik sonucu meydana gelen ölümünden ulusal makamların sorumlu tutulup tutulamayacağıdır.

Mahkeme, 21 Eylül 1995 tarihinde Mehmet Kurnaz’ın ciddi kafa yaralanmasına neden olan bir darbe aldığını gözlemler. Mahkeme kanaatine, bu yaralanmanın genel olarak

Mehmet Kurnaz'ın sağlığının bozulmasına katkı yaptığına şüphe yoktur. Ancak Mahkeme, Kurnaz'ın Buca cezaevine alınmadan önce kronik renal yetmezlik gibi birtakım rahatsızlıkları bulunmasını dikkate alır. Dava dosyasında başvuranların, Kurnaz'ın o zamanki sağlık durumunun önceki tutukluluk dönemlerinde maruz kaldığı kötü muameleden kaynaklandığı şeklindeki iddialarına ilişkin ikna edici delil yoktur. Mehmet Kurnaz'ın tutuklu olduğu dönemde yeterli tıbbi destekten yoksun bırakıldığına dair bir belirti de bulunmamaktadır. Ayrıca Mahkeme Mehmet Kurnaz'ın Buca cezaevindeki olayın üzerinden iki yıl geçtikten sonra, uzunca bir tedavinin ardından öldüğü gerçeğini göz ardı edemez.

Yukarıdakiler ışığında Mahkeme, 22 Aralık 1997 tarihinde Mehmet Kurnaz'ın renal yetmezlik nedeniyle ölümünden Devletin “makul şüphenin ötesinde” sorumlu olduğu sonucuna varmak için yeterli olay ve delile dayalı temel bulunmadığı kanaatindedir.

Buna göre AİHS'nin 2. maddesi ihlal edilmemiştir.

II. AİHS'NİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, Mehmet Kurnaz'ın tutukluluk döneminde tâbi tutulduğu tedavinin AİHS'nin aşağıda verilen 3. maddesine aykırı olarak işkence ve insanlık dışı muameleye ulaşmış olmasından şikâyetçi olmuşlardır:

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.”

Hükümet, Buca cezaevindeki olayın ciddi boyutta olduğunu ifade etmiştir. Tutukluların metal dolapları koğuş kapısının arkasına yığıldığı, camları kırdığı, yatakları yaktığı ve dolaplardan kopardıkları metal parçaları jandarma ve cezaevi görevlilerine saldırmakta kullandıklarına işaret etmiştir. Hükümet, Mehmet Kurnaz'ın cezaevine gönderildikten on gün sonra çıkan isyana fiilen katıldığını ileri sürmüş ve Mehmet Kurnaz'ın yaralandıktan hemen sonra gerekli bütün tıbbi tedaviyi aldığını belirtmiştir. Hükümet, ayrıca, Buca cezaevindeki olayı çevreleyen koşullara ilişkin etkin bir soruşturma yürütüldüğünü ifade etmiştir.

Başvuranlar, iddialarını sürdürmüşler ve Mehmet Kurnaz'ın kötü muamele şikâyetine ilişkin yeterli soruşturma yapılmadığını belirtmişlerdir.

AİHM'nin çoğu kez vurguladığı gibi, 3. Madde demokratik toplumun temel değerlerinden birini ele almaktadır. AİHS, terörizm ve suçla mücadele gibi en zor koşullarda bile, işkenceyi, insanlık dışı veya küçük düşürücü muameleyi ve cezayı kesinlikle yasaklamaktadır. AİHS'nin ve 1 ve 4 No.lu Protokollerin esas hükümlerinin çoğunun aksine, 3. Madde hiçbir şekilde istisnalara yer vermemektedir. AİHS'nin 15. Maddesi uyarınca, ulus yaşamını tehdit eden olağanüstü hal durumunda bile 3. Madde'den ayrılmaya müsaade edilemez (bkz, diğer makamlar arasında, *Assenov ve Diğerleri / Bulgaristan*, 28 Ekim 1998 tarihli karar, *Hüküm ve Karar Raporları* 1998-VIII, s. 3288, § 93). 3. Madde kapsamına girebilmek için, kötü muamelenin minimum düzeyde şiddet içermesi gerekmektedir. Bu minimum seviyenin tespiti görecelidir: muamelenin süresi, fiziksel ve/veya ruhsal etkileri ve bazı durumlarda, mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi dava koşullarının tamamına bağlıdır (bkz, *Mouisel / Fransa*, no. 67263/01, § 37, ECHR 2002-IX). Ayrıca, kötü muamele iddiaları uygun kanıtlarla desteklenmelidir (bkz, özellikle, *Tanrıkulu ve Diğerleri / Türkiye* (karar), no. 45907/99, 22 Ekim 2002).

AIHM, ilk olarak, tarafların sunduğu yazılı delillerin, makul şüphenin ötesinde, 21 Eylül 1996 tarihinde Buca Cezaevi’nde çıkan olayın öncesinde veya sonrasında, Mehmet Kurnaz’ın şiddeti 3. Madde barajının üzerinde olan herhangi bir kötü muameleye maruz bırakıldığı sonucuna varması için yeterli olmadığı görüşündedir. Başvuranların, Mehmet Kurnaz’ın isyan sırasında cezaevi memurlarının ve jandarmaların kasıtlı bir saldırı hedefi olduğu iddialarını destekleyen bir karine de bulunmamaktadır.

AIHM, ayrıca, 3. Madde’nin tutuklamada bulunmak gibi iyi tanımlanmış koşullarda güç kullanımını yasaklamadığını belirtmektedir. Ancak, bu şekilde bir güç kullanımı, yalnızca zorunlu olduğu durumlarda ve aşırı olmamak kaydıyla gerçekleşebilir (bkz, diğerleri arasında, *Klaas / Almanya*, 22 Eylül 1993 tarihli karar, A Serisi no. 269, s. 17, § 30; *Rehbock / Slovenya*, no. 29462/95, §§ 68-78, ECHR 2000-XII; *Altay / Türkiye*, no. 22279/93, § 54, 22 Mayıs 2001; *Hulki Güneş / Türkiye*, no. 28490/95, § 70, ECHR 2003-VII; *Krastanov / Bulgaristan*, no. 50222/99, § 52 ve 53, 30 Eylül 2004; ve *Günaydın / Türkiye*, no. 27526/95, §§ 30-32, 13 Ekim 2005).

Sözkonusu davada, 21 Eylül 1995 tarihinde gelişen olayda, başvuran özellikle başına darbeler alarak ciddi şekilde yaralanmıştır. Hükümet, 21 Eylül 1995 tarihli tıbbi raporda belirtilen başvuranın yaralarının, Devlet yetkililerinin görevlerini gerçekleştirdikleri sırada güç kullanımı sonucu oluştuğunu reddetmemiştir. Ancak, Hükümet, olayla ilgili hafifletici sebepleri vurgulamıştır.

AIHM, bir cezaevi ortamında şiddet potansiyeli olduğunun bilincindedir. AIHM, cezaevinde kalanlar tarafından yapılan bir itaatsizliğin, güvenlik güçlerinin katı bir şekilde müdahale etmesini gerektirecek bir isyana dönüşebileceğini kabul etmektedir. AIHM, yukarıda kaydedilen *Gömü ve Diğerleri* kararının 77. paragrafında, cezaevi isyanlarını bastırmak amacıyla güvenlik güçlerinin başvuranlara güç kullanmasının, o davanın özel koşulları içinde aşırı olmadığı yönünde bir saptama yaptığını yinelemektedir. Güvenlik güçleri, başvuranlara karşı gözyaşı gazı, basınçlı su ve cop kullanmışlardır. Ancak, o davada, bahsedilen isyanlar düzensiz ve yaygın olarak görülmekteydi ve hapisyanede kalanların rehine alma durumu sözkonusuydu (*Ibid*, §§ 13-18 ve 22-23).

Ancak, sözkonusu davada, AIHM, olayın her zaman 6 no.lu koğuştta olduğunu ve mahkumların isteklerinin yerine getirilmediği gerekçesiyle cezaevi memurları tarafından sayılmayı reddetmeleriyle başladığını belirtmektedir. Bu nedenle, olması muhtemel zorluklarla ilgili bir uyarı bulunmaktaydı ve şiddetin tırmanması jandarmaların zorla koğuşa girmelerinin ardından gerçekleşti. Dolayısıyla, Mehmet Kurnaz, jandarmaların önceden hazırlık yapmadan karşılık vermelerini gerektirecek beklenmeyen gelişmelere yol açabilecek rastgele ve yaygın bir ayaklanma sırasında yaralanmamıştır (bkz, *mutatis mutandis*, *Rehbock*, yukarıda kaydedilen, § 72). AIHM, bu koşullar altında, Hükümet’in, başvuranın yaralanmasına sebep olan güç kullanımının aşırı olmadığını ikna edici delillerle göstermesi gerektiğini belirtmektedir (bkz, *mutatis mutandis*, *Matko / Slovenya*, no. 43393/98, § 104, 2 Kasım 2006).

AIHM, olay sırasında mahkumların ve jandarmaların çoğunun değişik şekillerde yaralandığını ve sonuçta üç mahkumun öldüğünü belirtmektedir. Ancak, Hükümet, jandarmaların başlattığı operasyonun usule uygun olarak düzenlendiğini ve mahkumların ciddi biçimde bedensel olarak zarar görme riskini mümkün olan en az seviyeye indirecek şekilde organize edildiğini göstermek için herhangi bir açıklama yapmamıştır. Örneğin, cezaevi yetkililerinin 6 no.lu koğuştaki düzeni yeniden sağlamak için güç kullanmadan önce

ciddi girişimlerde bulunduklarını gösteren herhangi bir bilgi dava dosyasında yer almamaktadır. AİHM, bu bağlamda, cezaevi yetkililerinin cezaevi sınırları içindeki bir olayı bastırmak için dışarıdan yardıma başvurmaları durumunda, ölçülülük konusu dahil, güç kullanımının yerinde uygulandığının temini için, bu müdahalenin bağımsız bir şekilde izlenmesi gerektiğini yinelemektedir (bkz, *Satık ve Diğerleri / Türkiye*, no. 31866/96, § 58, 10 Ekim 2000).

Daha net olarak belirtmek gerekirse, Hükümet, görüşlerinde, Mehmet Kurnaz dahil mahkumlara karşı güç kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Hükümet, Mehmet Kurnaz’a uygulanan şiddetin niteliğine ışık tutabilecek herhangi bir açıklama yapmamış veya kanıt sunmamıştır. AİHM, dava dosyasında bulunan resmi belgelerde, jandarmaların cop veya başvuranın aldığı yaraya sebebiyet verebilecek başka herhangi bir alet kullandıklarından bahsedilmemesi durumunu gözönünde bulundurarak, başvurular tarafından ileri sürüldüğü gibi, Mehmet Kurnaz’ın başına metal bir aletle vurulduğu iddiasını yok sayamaz.

Son olarak, AİHM, sağlığı zaten kötü durumda olan Mehmet Kurnaz’ın 21 Eylül 1995’te Buca cezaevinde kafasına aldığı yaraların şiddetli ağrı ve acıya sebep olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, bu yaralanmalar, Mehmet Kurnaz’ın sağlığı için kalıcı sonuçlara sebep olmuştur.

AİHM, yukarıdaki bilgiler ışığında, 21 Eylül 1995’te Buca cezaevinde başvurana uygulanan şiddetin aşırı olduğu ve dolayısıyla AİHS’nin 3. Maddesi uyarınca başvuranın yaralanmalarından Devlet’in sorumlu olduğu sonucuna varmıştır.

AİHM, AİHS’nin 3. Maddesi’nin aynı zamanda, “tartışılabilir” ve “makul şüphe uyandıran” kötü muamele iddialarını makamların soruşturmasını gerektirdiğini belirtmektedir (bkz, *Assenov ve Diğerleri / Bulgaristan*, yukarıda kaydedilen, s. 3289-90, §§ 101-02, ve *Labita / İtalya* [GC], no. 26772/95, § 131, ECHR 2000-IV).

AİHM, yukarıda, AİHS’nin 3. Maddesi uyarınca, 21 Eylül 1995’te Buca cezaevinde Mehmet Kurnaz’ın aldığı yaralardan davalı Devlet’in sorumlu olduğu sonucuna varmıştır. Bu nedenle, etkin bir soruşturma yapılması gerekliydi. AİHM’nin içtihadında tanımlanan etkinlik için minimum standartlar, soruşturmanın bağımsız, tarafsız, kamu denetimine açık olmasını ve yetkili makamların titizlikle ve çabuklukla çalışmasını gerektirmektedir (bkz, örneğin, *Çelik ve İmret / Türkiye*, no. 44093/98, § 55, 26 Ekim 2004).

Bu davaya dönecek olursak, AİHM, Buca cezaevindeki olayla ilgili soruşturmanın Cumhuriyet Savcılığı tarafından hemen başlatıldığını belirtmektedir. Savcılar, yalnızca jandarmaların koğuşa girdiği ve güç kullandığı saptamasını yaptığı için, soruşturmada cezaevi memurlarıyla ilgili olarak takipsizlik kararı verilmiştir. Ancak, devlet memurlarının kovuşturulmasına ilişkin kanunun ardından, jandarmalar aleyhindeki dava dosyası İzmir Valiliği’ne gönderilmiştir. Dava dosyası, bu prosedür sonucunu ortaya koymamaktadır. AİHM, daha önceki birçok davada belirttiği gibi, idare meclisleri tarafından gerçekleştirilen soruşturmanın, valiler veya yardımcılarının başkanlık ettiği ve hiyerarşik olarak valiye bağlı olan yerel idare temsilcilerinden oluştuğu için, bağımsız olarak nitelendirilemeyecekleri görüşündedir (bkz, diğer makamlar arasında, *Ibid*, § 60, *Talat Tepe / Türkiye*, no. 31247/96, § 84, 21 Aralık 2004, ve *Güleç / Türkiye*, 27 Temmuz 1998 tarihli karar, *Raporlar* 1998-IV, § 80, *Oğur / Türkiye* [GC], no. 21594/93, § 91, ECHR 1999-III, *Yöyler / Türkiye*, no. 26973/95, § 93, 24 Temmuz 2003, ve *Kurt / Türkiye* (karar), no. 37038/97, 12 Haziran 2003). AİHM, bu davada farklı bir sonuca varmak için hiçbir gerekçe bulunmadığı görüşündedir.

AİHM, yukarıdaki bilgiler ışığında, yerel makamların, 21 Eylül 1995 tarihinde başvuranın yaralanmasıyla ilgili koşullara yönelik etkin ve bağımsız bir soruşturma yürütmediği sonucuna varmıştır.

Bu nedenle, AİHS'nin 3. Maddesi, diğerlerinden bağımsız ve usule ilişkin olarak ihlal edilmiştir.

III. AİHS'NİN 2 ve 3. MADDELERİ İLE BİRLİKTE 13. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar, Mehmet Kurnaz'ın mağduriyetiyle ilgili etkin bir iç hukuk yoluna sahip olmadığını ifade etmişlerdir ve AİHS'nin 13. Maddesi'ni ileri sürmüşlerdir.

AİHM, bu madde uyarınca yapılan şikayetin, AİHS'nin 3. Maddesi ile birlikte incelenmesi gerektiği görüşündedir.

AİHM, tarafların ifadeleri ile 3. Madde'nin usul yönünden ihlalini saptamasına neden olan gerekçeleri gözönünde bulundurarak, AİHS'nin 13. Maddesi uyarınca ayrıca bir sorun ortaya çıkmadığı sonucuna varmıştır (bkz, *mutatis mutandis*, *Nachova ve Diğerleri / Bulgaristan* [GC], no. 43577/98 ve 43579/98, §§ 120-123, ECHR 2005-..., ve *Makaratzis / Yunanistan* [GC], no. 50385/99, § 86, ECHR 2004-XI).

IV. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

AİHS'nin 41. Maddesi:

“Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollarının ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Tazminat

İlk iki başvuran, maddi tazminat olarak, Mehmet Kurnaz'ın yetiştirilmesinde ve eğitiminde yapmış oldukları masraf ve harcamalar için toplam 120,000 Euro talep etmiştir. Başvuranlar, ayrıca, yapmış oldukları tıbbi masraflar için 60,000 Euro talep etmişlerdir. Başvuranlar, tıbbi masraf taleplerini desteklemek üzere Mehmet Kurnaz'a ait tıbbi raporlar, reçeteler, tahliller ve birkaç makbuz sunmuşlardır. İlk iki başvuran, manevi tazminat olarak, toplam 120,000 Euro talep etmiştir. Diğer başvuranlar, manevi tazminat olarak, toplam 135,000 Euro talep etmişlerdir. Başvuranlar, son olarak, AİHM'nin kararının bir Türk gazetesinde yayımlanmasını talep etmişlerdir.

Hükümet, bu taleplere itiraz etmiştir. Hükümet, özellikle, Mehmet Kurnaz'ın 31 Ağustos 1995 ile 25 Ekim 1995 tarihleri arasında yapmış olduğu tıbbi harcamaların, Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkif Evlerinin Yönetimine Dair Tüzük uyarınca Devlet tarafından karşılandığını ileri sürmüştür.

Başvuranların iddia ettikleri maddi zararlar ilgili olarak, AİHM, bazı talepleri gözönünde bulundurduğunda, saptanan ihlallerle talep edilen maddi tazminat arasında hiçbir nedensel bağ bulunmadığı görüşündedir. AİHM, ayrıca, başvuranların diğer talepleriyle ilgili olarak herhangi bir belge sunmadıklarını belirtmektedir. Bu nedenle, AİHM, maddi tazminat talebinin reddine karar vermiştir.

Diğer yandan, AİHM, AİHS'nin 3. Maddesi'nin iki kez ihlal edildiğini belirtmektedir. AİHM, sözkonusu dava koşullarını gözönünde bulundurarak ve adil bir karar vererek, maddi tazminat olarak başvuranlara, ortaklaşa, 10,000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

Son olarak, AİHM, bu kararın bir Türk gazetesinde yayımlanması konusunda karar vermeyi uygun görmemiştir.

B. Mahkeme Masrafları

Başvuranlar, avukatlık ücretleri ve mahkeme masrafları için toplam 250,000 Euro talep etmişlerdir.

Hükümet, bu talepleri reddetmiştir.

AİHM'nin içtihadına göre, masraf ve giderlerin gerçekten ve gerektiği şekilde yapıldığının kanıtlanması ve miktarın makul olması durumunda başvuranın yapmış olduğu masraf ve giderler kendisine geri ödenir. Sözkonusu davada, AİHM elinde bulunan bilgilere ve yukarıdaki kriterlere dayanarak, başvuranlara 3,000 Euro ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme Faizi

AİHM, gecikme faizinin, Avrupa Merkez Bankası'nın uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle oluşacak faiz oranına göre belirlenmesini uygun bulmuştur.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM OYBİRLİĞİYLE,

1. AİHS'nin 2. Maddesi'nin *ihlal edilmediğine*;
2. Başvuranın 21 Eylül 1995 tarihinde Buca cezaevinde yaralanması nedeniyle, AİHS'nin 3. Maddesi'nin *ihlal edildiğine*;
3. Yerel makamların, başvuranın 21 Eylül 1995 tarihinde Buca cezaevinde yaralanmasına sebep olan koşullara ilişkin etkin ve bağımsız bir soruşturma yürütmemesi nedeniyle, AİHS'nin 3. Maddesi'nin *ihlal edildiğine*;
4. AİHS'nin 13. Maddesi ile ilgili *herhangi bir sorun olmadığına*;
5. (a) Davalı Devlet'in, başvuranlara, AİHS'nin 44 § 2 maddesi uyarınca bu kararın kesinlik kazandığı tarihten itibaren üç ay içinde, aşağıdaki miktarları *ödemesine* (bu miktar, ödeme tarihinde uygulanan kur üzerinden Türk Lirası'na çevrilecek);
 - i. Manevi tazminat olarak 10,000 Euro (on bin Euro);
 - ii. Masraf ve harcamalar için 3,000 Euro (üç bin Euro);
 - iii. Bu miktarlara konulabilecek bütün vergiler;
- (b) ödeme tarihine kadar yukarıda bahsedilen üç ayın dolması halinde, yukarıdaki miktarların üzerine, Avrupa Merkez Bankası'nın gecikme döneminde uyguladığı faiz oranına üç puan eklemek suretiyle oluşacak faiz oranına eşit miktarda basit faizin ödenmesine *karar vermiştir*.

6. Başvuranların adil tazmin talebinin geri kalan kısmının *reddine karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce olarak hazırlanmış olup 24 Temmuz 2007 tarihinde, İçtüzüğün 77. Maddesi'nin 2 ve 3. fıkraları uyarınca yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Fatoş ARACI
Bölüm Sekreteri

Nicolas BRATZA
Başkan